

УДК 378.013.77-057.875-054.6

МІЖКУЛЬТУРНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧАСТИНА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ НАЦІОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

О. В. Тихоновський

Запорізький державний медичний університет

INTERCULTURAL COMMUNICATION AS A PART OF PEDAGOGIC COMMUNICATION TAKING INTO ACCOUNT NATIONAL PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF FOREIGN STUDENTS

O. V. Tykhonovskyi

Zaporizhzhia State Medical University

Узагальнені проблеми психологічної адаптації іноземних студентів до навчання в медичному ВНЗ, зроблено спробу розробок рекомендацій для викладачів по удосконаленню професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами з урахуванням культурологічних, національно-психологічних та соціальних особливостей.

Problems of psychological adaptation of foreign students to study in Medical HEI are summarized, an attempt of development of recommendations for lecturers in improvement of professionally pedagogic communication with foreign students taking into account cultural, national psychological and social peculiarities was made.

Вступ. На сучасному етапі розвитку вищої школи найважливішою складовою професійно-педагогічної діяльності викладача є його конструктивна педагогічна взаємодія зі студентами в ході спільної роботи, спрямованої на їх професійно-особистісний розвиток. Хоча вимоги до ефективності професійно-педагогічного спілкування зросли, реально існуюча практика свідчить про невідповідність рівня психолого-педагогічної підготовки вузівських викладачів вимогам, що до них пред'являються.

Основна частина. “Міжкультурне спілкування являє собою процес комунікативної взаємодії між індивідами, які є носіями різних культур і мають власний мовний код, конвенції поведінки, ціннісні установки, звичаї і традиції” [1]. Основи міжкультурного спілкування необхідно формувати з дня приїзду іноземних учнів в Україні, оскільки вони потрапляють в зовсім нове для себе соціальне середовище, пристосовуються до життя в іншій країні, в умовах нової культури, вирішують проблеми взаємовідносин зі студентами з однієї з них або з різних країн у навчальній групі, потоці, на факультеті, в гуртожитку.

Формування готовності іноземців до міжкультурної комунікації значною мірою залежить від їхнього

особистого досвіду спілкування в іншому культурному середовищі, насамперед – від їх навчання у мононаціональній або в інтернаціональній групах. За даними досліджень, у міжнародних групах складається більш сприятлива ситуація розвитку особистості. Навчання в інтернаціональних групах не тільки підвищує в іноземних студентів готовність до міжкультурної комунікації, а й моделює умови, що забезпечують адаптацію іноземців до освітнього середовища українського вузу [2].

Педагогічне спілкування, по-перше, є умовою, по-друге – передумовою здійснення міжкультурної комунікації при навчанні іноземців, а по-третє – засобом навчання міжкультурного спілкування. Як пише сучасний дослідник, “педагогічному спілкуванню, як окремому випадку спілкування, повинні бути притаманні основні характеристики спілкування, які і є факторами організації міжкультурної комунікації” [3]. Спілкування – це взаємодія суб'єктів, воно при навчанні іноземних мов перетворюється на міжкультурну комунікацію, оскільки має соціокультурну спрямованість, спілкування виконує певні функції, а також воно пов'язане з соціально-рольовою взаємодією суб'єктів спілкування.

Відомо, що комунікація – обмін інформацією між комунікантами; процес передачі інформації від

відправника до одержувача, в результаті якого виникає порозуміння. При розбіжності культур людям складно досягти взаєморозуміння, тому завдання викладача – прищепити іноземним студентам певні навички та вміння міжкультурної комунікації.

Отже, на наше переконання, можна зіставити два поняття, що відносяться до різних наук: “педагогічне спілкування” як специфічну форму взаємодії суб’єктів спілкування – викладача та іноземного студента і “міжкультурне спілкування” викладача і студента як представників різних культур у вузівській іноземній аудиторії, розглядаючи їх у тісному зв’язку.

Таким чином, педагогічне спілкування викладача та іноземних студентів – не тільки обмін навчальною інформацією, а й взаємодія педагога і учнів, спрямоване на освіту, виховання і розвиток студентів-іноземців. У ньому укладені резерви вдосконалення навчально-виховного процесу та розвитку основ міжкультурної компетентності іноземних учнів. При цьому між іноземним студентом і викладачем вузу існують міжсуб’єктні відносини, і іноземний студент є самостійним рівноправним суб’єктом.

У процесі педагогічного спілкування викладач вирішує педагогічні завдання, дає іноземним студентам загальні та професійні знання, організовує їх навчальну та позанавчальну діяльність, задовольняє їх потребу в спілкуванні, створює сприятливу емоційну атмосферу в аудиторії, допомагає уникнути конфліктів, в тому числі і міжкультурного характеру. Можна стверджувати, що головним у педагогічному спілкуванні з іноземними студентами має стати підвищення педагогічної майстерності викладачів як суми педагогічних умінь, знань і здібностей [4], а також урахування національно-психологічних особливостей іноземних студентів.

З досвіду викладання відомо, що в побудові педагогічного спілкування не може бути дрібниць. Навіть фонетичні параметри мови викладача (інтонація, висота тону, навіть тембр голосу) можуть виявитися шокуючими і неприйнятними для студентів-іноземців [5].

Голос викладача повинен бути спокійним, не гучним і не тихим: якщо студенти з азіатського регіону негативно сприймають гучний голос, приймаючи його за крик, то латиноамериканців чи арабів з їх жвавістю характеру втомить тихий і розмірений голос викладача. Щоб підтримувати увагу іноземних слухачів, мова викладача повинна бути емоційною. Дикція педагога в іноземній аудиторії – максимально чітка, але не перебільшена, щоб студенти звалили

до природної російської або української вимови. Міміка і жести викладача повинні бути зрозумілі і прийняті студентами, що не завжди є легким завданням, оскільки в різних культурах міміка і жести мають різне, а часом і протилежне значення.

Таким чином, педагог повинен володіти технологією і технікою педагогічного спілкування, ефективно використовувати вербальні та невербальні засоби та прийоми впливу на учня.

При побудові педагогічного спілкування з іноземними студентами також важливо брати до уваги категорію простору, яка сильно відрізняється в різних культурах. Насамперед, мова йде про дистанції спілкування, яка встановлюється залежно від віку, статі, релігії, соціального стану учасників комунікації. Переважна більшість іноземних учнів приїжджає до нас з мусульманських країн, де неприпустимим є дотик людини, що належить до іншої релігії.

У ряді випадків викладачам можуть заважати певні національні стереотипи, наприклад, уявлення про індійських студентів як про слабких, погано підготовлених з предметів, які не знають мови-посередника і реалій європейського життя, може виявитися помилковим: до нас нерідко приїжджають на навчання освічені майбутні студенти, які прекрасно володіють англійською мовою. Інакше кажучи, кожен з досвідчених викладачів стикався з подібною лямкою стереотипів у своїй педагогічній діяльності. Необхідно усвідомлювати стереотипність свого мислення, бути уважнішими до особистості іноземного студента, що допоможе уникнути помилок у педагогічному спілкуванні.

Висновок. У зв’язку з тим, що сучасний вуз – це полікультурний простір, в якому відбувається діалог культур представників різних народів, викладачі вищої школи повинні володіти організацією міжнародного і міжкультурного спілкування.

Таким чином, педагогічному спілкуванню вузівських викладачів та іноземних студентів притаманні всі основні характеристики спілкування: взаємодія суб’єктів спілкування (у нашому випадку – викладача та іноземного студента), соціокультурна сутність спілкування, його функціональність. Структурною складовою спілкування є комунікативний акт, а функціональною його одиницею – комунікативне завдання. Педагогічне спілкування в даному випадку є соціально-рольовою педагогічною взаємодією, яка спрямована на формування умінь і навичок міжкультурної комунікації.

Організація професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами вимагає від викладача вдосконалення психолого-педагогічної підготовки та

достатніх теоретичних знань у галузі етнопсихології та етнопедагогіки.

Література

1. Гришаева Л. И. Введение в теорию межкультурной коммуникации / Л. И. Гришаева, Л. В. Цурикова. – 2006. – С. 234.

2. Филимонова Н. Ю. Предвузовская подготовка иностранных учащихся в рамках непрерывного образования / Н. Ю. Филимонова, А. Е. Годенко // Международное образование в начале XX века : сб. науч. тр. Ч. I. – М. : МАДИ (ГТУ), 2005. – С. 74–78.

3. Ахохова Е. Х. Обучение социально-ролевому взаимодействию в межкультурной коммуникации в условиях дву-

язычного педагогического общения : автореферат дис... канд. пед. наук / Е. Х. Ахохова. – Махачкала, 2004.

4. Зиновьев Д. Б. Повышение педагогического мастерства будущего педагога на основе формирования социокультурной толерантности : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Д. Б. Зиновьев. – Новосибирск, 2000.

5. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М., 2000.

Отримано 17.02.14